

K.M.B.L. DERGİSİ

ÖZGÜRLÜK, EŞİTLİK, KARDEŞLİK

KADIN MASON BÜYÜK LOCASI DERGİSİ

Sayı: 10
Aralık 2013 / İstanbul
ISSN 1309-9949

Kadın Mason Büyük Locası Derneği Adına Sahibi
MEHTAP İNCE

Sıraselviler Cad. Dr. Mehmet Öz Sk. Jones Apt. No:5 D:3 Beyoğlu / İstanbul

Dergi Sorumlu Müdürü
Feyza Zaim DALFES

Yayın Kurulu

Editör

Peyman TALAY

Editör Yardımcısı

Z. Funda KORKUT

Sekreter

Z. Saniye AKSÖYEK

Kadın Mason Büyük Locası Derneği'nin Sürekli, Yaygın Yayınıdır.
Yılda iki kere yayımlanır. Ücretsiz dağıtılır.

İletişim Adresi

Sıraselviler Cad. Dr. Mehmet Öz Sk. Jones Apt. No:5 D:3 Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0212) 244 27 64

Kapak

Mia Tasarım Ltd. Şti.
Perpa Ticaret Merkezi A Blok No:1141 Okmeydanı / İstanbul

Grafik Tasarım / Dizgi

Tuğçe DEMİRAĞ
Efes İşhanı 12/188 Kadıköy / İstanbul

Baskı

Teknik Ofset Ltd. Şti.
Salkım Söğüt Sk. 7/1 Cağaloğlu / İstanbul

Dergide yayımlanan yazıların kapsam bakımından sorumluluğu yazarlara aittir. Dergideki yazı ve konuların her hakkı saklı olup, yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları Kadın Mason Büyük Locası Derneği'ne aittir. Dergide yayımlanan yazılardan alıntı yapılması ise yazarın iznine tabidir.

İçindekiler

Sesleniş: Özgürlük; Daldan Dala	11-12
<i>Sehap Garan</i>	
Neden Buradayız?	13-14
<i>Demet Batmanođlu</i>	
Durmak	17-22
<i>İnci Varnalı</i>	
Kadınlar ve Masonluk	23-32
<i>Birkan Kırhan</i>	
Masonluk Tarihi'nden Notlar; Türkiye	33-44
<i>Serap Ergün</i>	
İtaat ve İtaatsizliğin Evrim ve Masonlukla İlişkisi	45-57
<i>Yıldırım Türkeri</i>	
Akademik Ezoterizm; Bölüm II	59-75
<i>Ömer Tecimer</i>	
Etkinlikler	77-100
<i>Yayın Kurulu</i>	
Almanya Büyük Locası'nı Ziyaret	77-82
KMBL 22. Kuruluş Yıldönümü	82-95
Özgür Masonlar Büyük Locası'nı Ziyaret	96-97
Cumhuriyet Balosu	97-97
10 Kasım - Anıtkabir'e Ziyaret	97-100
Göz Ucuyla!	101-125
Küresel Isınma ve Ekolojik Dengeler	101-114
<i>Müjgan Kandemir</i>	
Y Kuşağı: Bir yerlerde iyi bir şeyler yapmış olmalıyız ki...	115-119
<i>Alimet Sema Özen ve Turhan Özen</i>	
Yeni Kuşağın Gücü: Meydanlarda Demokrasi ve Özgürlük	121-125
<i>Emine Gönen</i>	
Şiir Köşesi	127-128
Kardeşiz Biz; Ertuđrul Şener	127
Yok Mu Bir Bilen; Necip Arıdur	128
Gezi Notları: Bir Mason ve Yapı Ustası: GAUDI	129-136
<i>Rubi Asa</i>	
Masonik Etiket Üzerine Düşünceler	137-139
<i>Ahsen Önder</i>	

Masonluk Tarihi'nden Notlar; Türkiye Serap Ergün

Anadolu topraklarında en az 700 yıldan bu yana başka başka isimlerde Masonik örf ve kurallarına uygun düşüncelerin olduğunu görebilmekteyiz. Ancak, çağdaş anlamdaki Masonluğun Türkiye'de 18.yüzyıl başlarında Üçüncü Sultan Ahmet zamanında yani Lale Devri'nde başladığı söylenmektedir. Türkiye'deki Tanzimat öncesi ve kısmen Birinci Meşrutiyet dönemi Masonik; faaliyetler yabancı tarih yazını ve Masonik kaynaklara göre açıklanır. Türk Masonluğu ile ilgili ilk gayri resmi bilgi ise 1721 yılına ait olup, İstanbul'da Fransız Masonları tarafından bir loca kurulup çalışıldığı şeklindedir. İngiltere'de yayınlanan St. James Evening Post adlı bir Londra gazetesinin 24 Mayıs 1738 tarihli nüshasında "İstanbul, İzmir ve Halep'te Mason localarının açıldığı ve bunlara çok sayıda müslüman Türk'ün girdiği" haberi yer almıştır. Bir İsviçre kaynağı ise Türkiye'de ilk locanın İstanbul'da 1738 tarihinde kurulduğu ve Fransızca olarak çalıştığından bahsetmektedir. Alman kaynaklarında ise Türkiye'de Masonluğun 1767-1783 yıllarında yeniden canlandığından bahsedilmektedir.

Osmanlı topraklarında adı bilinen ilk locanın ise 3 Şubat 1748 yılında İskoçya Obediyansı'na bağlı olarak, İngiliz Konsolosu Alexander Drummond tarafından Halep'te kurulan İskenderun Locası olduğu sanılır. İlk Türk masonlarının ise Yirmisekiz Çelebizade Sait Çelebi ve İbrahim Müteferrika'nın olabileceği ileri sürülmektedir. Sait Çelebi, İbrahim Müteferrika ile birlikte İstanbul'da ilk matbaayı 1727 yılında kurmuştur. Daha sonra İsviçre ve Fransa'da elçi-

lik yapmış, sadrazamlığa kadar yükselmiştir. Aynı locaya katılmış olduğu bilinen ilk Türk Masonlarından bir diğeri olan Kumbaracı Ahmet Paşa olarak Osmanlı tarihine geçen bir devlet adamı ile Askeri Mühendislik Okulu'nun kurucusu Comte de Bonneval adlı Fransız asilzadesidir.

III. Selim'den itibaren Batı ile başlayan iyi ilişkiler nedeniyle Masonluk faaliyetleri yeni bir ivme kazanmaya başlarsa da, II. Mahmut'un Vak'ayı Hayriye'yi izleyen 1826 Fermanı ile bu faaliyetler yeniden budanır. Abdülmecid döneminde ise Osmanlı Devleti ile başta İngiltere, Fransa ve İtalya olmak üzere çeşitli Avrupa devletleri arasında başlayan siyasal ve askeri işbirliğinin sosyal ve kültürel platforma sıçramasıyla, İstanbul ve İzmir'de yeni Mason locaları kurulmaya, önemli devlet adamları ve aydınlar Mason olmaya başlarlar. İstanbul ve İzmir'de kurulan bu localar, özellikle İngiliz ve Fransız; kısmen Alman ve İtalyan kökenlidir.

Bu kapsamda, İstanbul'da kurulan ilk loca İngiliz Obediyansı'na bağlı Oriental Lodge'dir. 1856 yılına kadar çalışmasını sürdürmüştür. Bunu takiben ilk yabancı Büyük Loca, Fransız Obediyansı'na bağlı olarak 1857 yılında İzmir'de kurulur. Adı Grand Lodge de Turquie'dir. Bu büyük locaya bağlı olarak herbiri ayrı dilde çalışan altı loca vardır. Türkçe çalışan locanın adı Orhaniye Locası'dır. Ancak bu loca varlığını fazla sürdüremiştir.

Abdülaziz'in tahta çıkmasından sonra Masonik faaliyetlerde de hızlanma olmuş ve bu dönem II. Abdülhamit'in saltanatının başladığı 1876 yılına kadar sürmüştür. İngiliz Obediyansı'na bağlı olarak İstanbul'da 1865 yılında Ser (Amour, Sevgi) Locası, 1867 yılında Proatos (Gelişim) ve L'Etoile du Bosphore (Boğaziçi Yıldızı) Locaları kurulmuştur.

Bu locaların arasında, Türkiye Masonluk Tarihi'nde önemli yeri olan Ser Locası'dır. Ser Locası'nın üyeleri arasında; Sultan V.Murat, Şehzade Nurettin Efendi, Şehzade Selahattin Efendi, Sadrazam Keçecizade Fuat Paşa, Sadrazam Mithat Paşa, Sadrazam Ahmet Vefik Paşa, Sadrazam Tunuslu Hayrettin Paşa, Sadrazam İbrahim Hakkı Paşa, Berlin Büyükelçisi Sadullah Paşa, Gazeteci ve Edebiyatçı Şinasi Bey, Şair ve Devlet adamı Ziya Paşa, Şair Namık Kemal Bey, Ali Haydar Bey gibi devlet, siyaset ve kültür adamları bulunmaktadır. Bu dönemde çeşitli yabancı obediyanslara ait Mason locaları, hürriyet taraftarı aydınların barınağı olmuş ve buralarda düşünsel olarak yetişen Masonlar Meşrutiyet sisteminin kurulmasında, hem düşünsel hem de eylemsel olarak önemli roller üstlenmişlerdir. Bu kadro, Birinci Meşrutiyet'in kurulmasında çok etkili olduğu gibi, aynı zamanda dönemin siyasal ve sosyal karakterini yansıtan ışıklar da olmuştur.

Meşrutiyet öncesi Osmanlı topraklarında yabancı Obediyanslara bağlı ve yabancı dillerde çalışan yaklaşık 23 loca vardır. İzmir'deki Büyük Loca'nın dağılmasından sonra İstanbul'da 1861 yılında Birleşik Amerika'daki Charleston Güney Juridiksiyonu'nun patenti ile İskoç Riti'nde çalışan "Kadim Ve Makbul

İskoç Riti Şurayı Ali-i Osmanî " adında bir Yüksek Şura kurulmuştur. Ancak bu Yüksek Şura da atıl kalmıştır.

1904 yılında V.Murat'ın ölümünden sonra Abdülhamit'in Masonlara karşı tutumu sertleşecek ve bunun için Masonik faaliyetler İstanbul dışında, özellikle Makedonya ve Selanik'te yoğunlaşacaktır. Aynı merkezde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin siyasal odaklaşmasıyla başlayan oluşuma paralel ve hatta entegre olarak, çeşitli yabancı obediyanslara bağlı localar 1900'lerin hemen başından itibaren Selanik'te faaliyete geçmiştir. Makedonya'daki localara giren tanınmış Türkler arasında, Maliye Nazırlarından Raşit Erer, Talat Paşa, Emanuel Karasu, Cemal Paşa, İsmail Canbolat, Mustafa Necib, Hoca Fehmi Efendi sayılabilir. Makedonya'daki localardan özellikle Rizotta ve Veritas localarının İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kuruluş ve gelişiminde büyük rol oynadığı ileri sürülmektedir.

1907 yılında Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti Yüksek Konsey'lerinin Brüksel'de toplanan konvanında Osmanlı Yüksek Şurası'nın yeniden canlandırılması öngörülmüş, bu amaçla Mısır'da kurulu Yüksek Konsey'in görevlendirilmesi kararlaştırılmıştır. 24 Haziran 1909 tarihinde Şura-i Ali-i Osmanî adıyla Yüksek Şura kurulmuş ve söz konusu Yüksek Şura'ya bağlı sembolik locaların sayısı yediye yükselince 1 Ağustos 1909 tarihinde Maşrık-ı Azam-ı Osmanî adı altında ilk Türk Ulusal Mason Obediyansı kurulmuştur. Ancak kuruluş işlemi Yüksek Şuranın vesayeti altında yapıldığından Obediyans gayri muntazam bir Masonik kuruluş olarak nitelenmiştir.

1909 tarihinden 1935 uyku dönemine

kadar Türkiye Büyük Locasına bağlı olarak çalışan 65 loca kurulmuştur. Ancak, 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte bir kısmı ulusal sınırların dışında kalmıştır. 1935 yılı itibarıyla Türkiye Büyük Locası'na bağlı olarak çalışan locaların sayısı 31'e düşmüştür.

İstanbul'da Necat Locası 1917 yılında bakıma ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla ilgili girişimlere başlar. Amaç özellikle savaş sonrası yoksullaşan ailelerin çocuklarının ve yetimlerin korunma, bakım ve eğitiminin üstlenilmesidir. Bu proje öteki locaların üyeleri tarafından da benimsenir. Böylece Masonlar tarafından Himaye-i Etfal Cemiyeti adıyla, günümüzdeki Çocuk Esirgeme Kurumu'nun temelleri atılır. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun dışında İstanbul'da 1914 yılında Masonlar tarafından kurulmuş Topkapı Fukaraperver Cemiyeti ve 1926 Masonik hayır kapsamında bireysel olarak Masonların topluma kazandırdığı hizmetlerdir.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türk Masonluğu yeni bir boyut ve anlam kazanır. Osmanlı İmparatorluğu zamanında Meşrutiyet öncesi baskı rejimi ortamında bir türlü oluşamayan Türk Masonluğu, 2. Meşrutiyetin sağladığı sınırlı özgürlük ortamında ulusal örgütlenmesini gerçekleştirebilmiş, asıl gelişimini ise Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra göstermiştir.

Masonluk kendi bünyesini Atatürk İnkılabının ilkelerine öz ve biçim olarak uyarlamaya çalışmıştır. Masonluğun Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik ilkeleri artık gerçekleşmiş; Cumhuriyet yönetimi kurulmuş ve içinde büyük ölçüde Masonların da yer aldığı kadro yönetim görevlerine gelmiştir. Resmî ve özel

kurumlarda Osmanlıcadan gelen eski isimlerin Türkçeleriyle değiştirilmesine paralel olarak; Maşrık-ı Azam-ı Osmanî adı Türkiye Büyük Maşrık-ı, Şura-i Ali-i Osmanî adı da Türkiye Yüksek Şurası olarak değiştirilmiştir.

Atatürk'ün Cumhuriyetçi kadrosunda görev alanların büyük bir bölümü Mason'dur. Bir bakıma yönetim ve devrimlerin gerçekleştirilmesi Masonlara emanet edilmiştir.

Cumhuriyet dönemi ülkeye hizmet eden Masonları saymak gerekirse; Fethi Okyar, Rauf Orbay, Refet Bele Paşa, Ali İhsan Sabis Paşa, Meclis Başkanı Kazım Özalp Paşa, Meclis Başkanı Abdülhalik Renda, Başbakan Hasan Saka, İçişleri Bakanları Şükrü Kaya ve Mehmet Cemil Ubaydın, Dışişleri Bakanları Bekir Sami Kunduh ve Tefvik Rüştü Aras, Sağlık Bakanları Rıza Nur, Adnan Adıvar, Refik Saydam, Behçet Uz, Millî Eğitim Bakanları Reşit Galip, Hasan Ali Yücel, Ekonomi Bakanı Sırrı Bellioğlu, Milletvekilleri Cevat Abbas, Atif Bey, Edip Servet Tör, Yunus Nadi, Reşit Safet Atabinen, Memduh Şevket Esendal, Hilmi Uran, Tefvik Fikret Sılay, Ahmet Ağaoğlu, Ankara Valisi Nevzat Tandoğan ve Belediye Başkanı Süleyman Asaf İlbay, İstanbul Valileri Muhittin Üstündağ, Lütfü Kırdar, Daniştay Başkanı Mustafa Reşat Mimaroğlu, Jandarma Genel Komutanı Galip Paşa, İstiklal Mahkemesi Başkanı Necip Ali Küçüka, Amiral Mehmet Ali Paşa.

Cumhuriyet döneminde, Cemiyetler Kanunu gereği olarak, Türkiye'deki Masonluk kurumları da birer dernek statüsüne sokulmuştur. Büyük Üstad Edip Server Tör (1927-1930) döneminde, Türkiye Büyük Locası'nın resmî statüsünü içeren derneğe 29 Temmuz

1927 tarihinde Tekâmülü Fikri Cemiyeti adı verilmiş, bu isim 1929 yılında Türk Yükseltme Cemiyeti olarak değiştirilmiştir. Daha sonra 1932 yılında Türkiye Yüksek Şurası'nın oluşturduğu diğer derneğe Türkiye Yüksek Masonluk Cemiyeti adı verilmiştir. Ayrıca, Türkiye Masonluğu yayını olarak 1931 yılından itibaren Büyük Şark Dergisi çıkarılmaya başlamış ve Uyku Dönemi'nin başladığı 1935 yılına kadar 19 sayı çıkarılmıştır. Mustafa Hakkı Nalçacı'nın Büyük Üstadlığı döneminde Türkiye Büyük Maşrik-i Derneği'nin resmi adının Türk Yükseltme Cemiyeti olmasına ek olarak Cemiyet Tüzüğüne de "Bu cemiyetin üyelerine Mason denir." açıklaması getirilmiştir.

1935-1948 yılları arasında Türk Masonluğu Uyku Dönemi'ndedir. Bu 13 yıl süresince Masonik faaliyetler genel olarak durmuştur. Uyku Dönemi'ne zemin hazırlayan sebepler, olayın Masonik ve siyasal açıdan gelişimi ve Masonik faaliyetin yeniden başlaması şöyle özetlenebilir: Türkiye Masonluğu'nun Uyku Dönemi'ne girişini bir anlamda zorunlu kılan dış ve iç sebepler vardır. Dünyadaki nazizm, faşizm, kominizm gibi kapalı rejimlerle yönetilen totaliter devletlerde, özgür düşünce ve demokratik haklardan yana olan Masonluğun kapatılması ve Masonların eziyet altında bırakılması gibi eylemlerde bulunulmuştur. Bu antimasonik eylemler yurdumuza da yansımış ve yandaşları tarafından aynı antimasonik siyaset devlet politikası şekline dönüştürülmüştür. Yürürlükteki tek partili sistemin sonucu olarak, ülkede meydana gelen siyasi buhranlar göz önüne alındığında, Türk Ocakları, Kadınları Himaye Cemiyeti, Muallimler Derneği, İzcilik Teşkilatı gibi kuruluşlar parti denetimi altına

alınmak istenmiş ve bunların yasayla kapatılması öngörülmüştür. Osmanlı Dönemi'nden bu yana süre gelen antimasonik atmosfer nedeniyle ve türlü kişisel sebeplerle Masonluğa karşı olanların özellikle parti içinde taraftar bulması da önemli bir nedendir. Masonluğun siyasi polemiklerin oluşturduğu tutucu ve hatta devrim karşıtıymış gibi gösterilmesi Masonluğa güvenen üst düzey yöneticileri rahatsız etmiştir. Bu nedenle, devletin doruğunda alınan karar, Masonluğun yasa ile kapatılarak ilerisi için telafi edilemez zarara uğramasını önlemek için Masonların kendi kendilerini kapatmaları yani uykuya yatmalarını istemektir.

Bu önemli çözümü kararlaştıran Atatürk, dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ile görüşür ve Masonların üst düzey yöneticilerine durumun önemini açıklamasını ve yasaya gerek kalmadan kendi kendilerini kapatması mesajını iletmesini ister. Bunun üzerine Şükrü Kaya dönemin Yüksek Şura Hâkim Büyük Amiri Dr. İsmail Hurşit, Maşrik-i Azam Büyük Üstadı Muhittin Osman Omay, Yüksek Şura Üyeleri Dr.Fuat Süreyya Paşa, Muhip Nihat Kuran, Nevzat Tandoğan, Mustafa Reşat Mimaroglu, Dr. Ferit Rasim'i Ankara'ya davet ederek Atatürk'ün mesajını aktarır ve "... Masonluğun artık faaliyetini tatil etmesinin, lazımı geldiğine partice karar verilmiş olduğunu" belirtir. Mason yöneticiler "Kapatma için genel kurul kararı gerektiğini ve kendilerinin böyle bir yetkilerinin olmadığını" ileri sürüp direnirlerse de, Şükrü Kaya "Başkaca bir özel yasa çıkarılmasına gerek kalmadan kararın orada kendileri tarafından derhal alınması" zorunluluğunu vurgular. Sonuçta, 10 Ekim 1935 günü Anadolu Ajansı tarafından yayınlanacak olan

tarihi beyannameyi toplantıda bulunan Mason yöneticilerine imzalatır: "Türk Mason Cemiyeti memleketimizin sosyal tekâmülünü ve günden güne artan muazzam terakkilerini dikkate alarak ve Türkiye Cumhuriyeti'nde hâkim olan demokratik ve cidden laik prensiplerin tatbikatından doğan iyilikleri müşahede ederek- bu hususta hiç bir kanun olmaksızın- faaliyetlerine nihayet vermediği ve bütün mallarını memleketin sosyal ve kültürel kalkınmasına çalışan Halk Evlerine teberru muvafık görülmüştür."

İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Hükümet adına kamuoyuna yapmış olduğu açıklamada "Türk Masonları kendi ideallerinin hükümetin esas programına dâhil olduğunu görerek, kendi teşkilatlarını kendileri fesih etmişlerdir. Hükümetin bu iş üzerinde hiçbir teşebbüsü ve alakası yoktur." beyanı ile Masonların kendi kendilerine uykuya yattıklarını belirtir. Büyük Üstad Muhittin Osman Omay, Ankara'da bu bildiriye imzalamasının ardından İstanbul'a döndüğünde 3 Aralık 1935 tarihli dilekçe ile Masonların faaliyetlerini tatil ve mallarını hibe ettiğini resmen bildirmiştir. Böylece, Türk Yükseltme Cemiyeti ile ona bağlı localar ve Türkiye Yüksek Şurasına bağlı atölyeler sessizce kapılarını kapatmıştır. Bununla beraber birçok locanın bu tarihten sonra hiçbir merkezi otoriteye bağlı kalmaksızın kimi Masonların evlerinde, kimi İstanbul'un bazı lokantalarının ayrı kısımlarında özel toplantı yaptıkları bilinmektedir.

Böylece üç yıl geçer ve 1938 yılına gelir. Türkiye Yüksek Şurası kendisinin fesh edilmediğini öne sürerek ve Cemiyetler Kanunu'nun kabul edilmesinden de yararlanarak üye sayısını yeterli sayıya çıkarır ve çalışmalarını yeniden et-

kinleştirir. 1939 yılında İdeal, Kültür ve Ülkü adlarında üç yeni sembolik loca kurar. Yüksek Şura'nın bu girişimi Masonik şekil yönünden aynı 1909 da olduğu gibi hatalı olsa da; uykuya yatma olayından henüz dört yıl sonra Masonik faaliyetin başlaması yolunda atılan ilk adım olması yönünden ilginçtir. Fakat kurulan localar o sırada başlayan İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği olağanüstü durum nedeniyle uzun süre çalışmazlar. Ancak üç locanın içinden İdeal Locası'nın 3 Haziran 1945 yılından itibaren çalışmaya başladığı mevcut kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Dünyada savaşın bitmesi ve barış dönemine girilmesi, çok partili demokratik sistemin başlaması, ülkede esmeye başlayan özgürlük havası ve nihayet 5 Haziran 1946 tarihinde yeni Cemiyetler Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle; zaten gayri resmi olarak çalışmakta olan Masonlar da artık resmen uyanıp faaliyete başlama zamanının geldiğini hissederek. Bunu pratiğe dökmek üzere hepsi de Yüksek Şura üyesi olan Mecdi Akasya, Cevdet Şura Balım, Muhip Nihat Kuran, Hazım Atif Kuyucak, Orhan Tahsin ve Mustafa Hamdi Nalçacı tarafından 5 Şubat 1948 tarihinde İstanbul Vilayeti'ne verdikleri dilekçeye istinaden Türk Mason Derneği kurulur ve Türkiye Masonları resmen faaliyete başlar. Böylece 1935'de başlayan uykudan 13 yıl sonra 1948'de uyanılır. İstanbul'u tabiken Aralık 1948'de İzmir'de İzmir ve Ocak, 1949'da Ankara'da Uyanış birimleri açılır. Kısa bir süre içerisinde loca sayısı 13'e ulaşır.

Türkiye Mason Derneği'nin kurulduğu ve Mason localalarının yeniden etkinliğe geçtikleri öğrenilir öğrenilmez, antimasonik girişimler yeniden başlar. Üstelik

bu kez basın ve yayın yoluyla Masonluğa yapılan saldırılar çok daha şiddetli, Masonlara yöneltilen suçlamalar çok daha ağır nitelik taşımaktadır. 1951 yılında "Masonluk" konusu Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine getirilerek meclis soruşturması açılır. Mason derneklerinin yasaklanmasına ilişkin yasa önerisi uzun tartışmalardan sonra kabul edilmez.

Masonluk yeniden canlanırken eski locaların aynen kurulması ve loca üyelerinin otomatik olarak yeniden üye edilmesi yoluna gidilmemiş, localar yeniden kurulmuş, eski üyelerden isteyen uyanarak bu localara girmişlerdir. 1935 yılında Masonik faaliyete son verilirken Masonların ellerinden alınmış bulunan malların iadesi için davalar açılmış ve sonuçlanarak mallar Masonlara iade edilmiştir. 1948-1965 yılları arasında İstanbul, İzmir ve Ankara'da 37 adet loca kurulmuştur. Bunların çoğu Türkçe çalışmış olup, bunlardan 1'i İngilizce, 1'i Almanca, 3'ü Fransızca ve 1'i Rumca çalışan localar olmuştur.

Masonluğun simgesel derecelerinde çalışmakta olan localar Uyku Dönemi'nden sonraki birkaç yıl boyunca Yüksek Şura'nın kanatları altında kalmışlardır. Aslında daha 1950 yılında bir Büyük Loca kurulmuş ve Büyük Üstad olarak da Mustafa Hakkı Nalçacı seçilmişti. Ancak bu Büyük Loca bağımsız bir Masonik otorite olmayıp, Yüksek Şura tarafından yönetilmekteydi. Yüksek Şuraya bağlı olan Büyük Loca "Türkiye Grandloju" adı altında 1954 yılına kadar çalışmıştır. O sıralar merkez İstanbul'daydı. Ankara ve İzmir'deki localar ile hızlı iletişim kurulmasında güçlük çekiliyordu. Bu sorunu çözümlenebilmek için bu iki kentte doğrudan

"Büyük Loca" yetkilerini kullanabilecek birer örgütlenme sistemi oluşturulmuş ve bunlara da "Ünite Grandlojları" denilmiştir.

Masonluğun olağan üç derecesinde çalışan locaların "Yüksek Şura" olarak anılan yüksek dereceler otoritesinin yönetimi altında olması, Masonluğun dünya çapında benimsenmiş olan örgütlenme kuralları ve yönetimine aykırı olarak nitelenmiştir. İstanbul, Ankara ve İzmir'de kurulmuş olan localar bir araya gelerek, yeniden bir ulusal Büyük Loca kurulması için yoğun çabalar harcamıştır. Bu konudaki ilk atılımı, Ankara'daki Ünite Grandloju göstermiş olup 12 Ağustos 1955 tarihinde Yüksek Şura'dan koptuğunu ve "Türkiye Büyük Locası" adını aldığı duyurmuştur.

İstanbul ve İzmir'de bulunan Mason locaları Ankara'daki locaların kendi başlarına kalkıp bir Büyük Loca oluşturmasını uygun bulmazlar. Bu sorunu görüşmek üzere 5 Şubat 1956'da İstanbul'da bir Konvan düzenlenir. Ancak Ankara'daki localar bu Konvan'a katılmazlar. İstanbul ve İzmir'de çalışmakta olan localar ise Ankara'daki kuruluşu yokmuş gibi görerek merkezi İstanbul olmak üzere yeni bir Türkiye Gradloju'nun kurulmasını kararlaştırır ve Granmetr olarak da Dr. Ekrem Tok'u seçerler. İstanbul Konvanı'nın kararlarını benimsemeyen Ankara'daki Türkiye Büyük Locası gerekli yasal işlemleri yerine getirerek Türkiye Masonları Büyük Locası Derneği adı altında bir dernek kurar.

Ortaya çıkan bu ikilik, aslında aralarında hiçbir temel anlaşmazlık bulunmayan her iki taraf için büyük üzüntü kaynağı olmuştur. İstanbul'da 16 Aralık

1956'da toplanan İkinci Konvan'a ise bu kez Türkiye'deki tüm Mason locaları eksiksiz olarak katılır. O sıralarda simgesel derecelerde çalışmakta olan tüm Mason localarının toplam sayısı 28'i bulmuştur. Bu İkinci Konvan'da tüm localar arasında uyum sağlanarak Granloj ve Granmetr terimleri kaldırılmış, Türkiye Büyük Locası'nın merkezinin ise Ankara'da olması bu konvanda kararlaştırılarak Büyük Üstadlığa Ahmet Salih Korur getirilmiştir.

Türkiye Büyük Locası'nın 1957 tarihli Genel Kurul Toplantısında, obediyanın adının "Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası" olması kararlaştırılmış, hemen ardından da derneğin adı "Türk Yükseltme Cemiyeti" olarak değiştirilmiştir. Aynı yıl 30 Nisan 1957 tarihinde Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası ile Yüksek Şura arasında yeni bir konkordata imzalanır. Bu anlaşma uyarınca Yüksek Şura, Masonluğun simgesel dereceleri üzerindeki tüm yetkileri ve otoriteyi Büyük Loca'ya bırakır.

27 Mayıs 1960 devriminden sonra Büyük Üstad Ahmet Salih Korur'un Başbakanlık Müsteşarı oluşu nedeniyle tutuklanması üzerine Büyük Üstadlığa Dr. Kemalettin Apak seçilir. Türkiye Büyük Locası'nın merkezi de Ankara'dan İstanbul'a taşınır. 1962 yılında yapılan seçimlerde ise Dr. Ekrem Tok Büyük Üstad olmuştur.

Osmanlı Devleti zamanında kapitülasyonlar ile tanınan hakların çoğunun, öncelikle Fransız şirketlerinin elinde olduğunu biliriz. 20. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti ile Fransa arasında yakın kültürel ilişkiler kurulmasında bu ekonomik olgunun da etkisi vardır.

Türkiye'de yabancı dil olarak öncelikle Fransızca öğrenilirdi. Bu etkiler altında ulusal nitelikle Türk Masonluğu 1909 yılında ilk kez oluşturulurken ve ondan sonra da Fransızca konuşulan ülkelerin uygulamalarından esinlenilmiştir. Uyku Dönemi'ne girilmezden önce Türkiye Büyük Maşrık-ı, Uluslararası Masonluk Birliğine katılmıştır. Böylece Türk Masonluğu, Liberal Masonluk cephesinde yer almıştır. Dünyada Liberal Masonluğun başını Fransa Büyük Maşrık-ı (Grand Orient de France) çeker. Bu bakımdan Türk Masonları, başka ülkelerdeki Masonik kuruluşlarla olan ilişkilerinde çok sıkıntı çekmemişlerdir.

Türkiye'de çok partili demokrasiye geçildikten kısa bir süre sonra, devletçiliğe karşı karma ekonomi sistemi benimsenmiş, Türkiye Nato'ya katılmıştır. Böylece Türkiye'nin özellikle A.B.D. ve İngiltere ile ilişkileri hızla gelişmiştir ve sonuçta 1950'li yıllarda yabancı dil olarak Fransızcanın yerini İngilizce almıştır. İkili ilişkilerin sıklaştığı İngiltere ve A.B.D.ne giden Masonlar, bu ülkelerdeki Mason localarına da katılma girişiminde bulunmuşlar, ancak olumsuz karşılık alınca şaşırılmışlardır.

Türkiye Büyük Locası, dünyadaki obediyanların büyük çoğunluğunca tanınmıyordu. 1959 yılında Dünya'daki diğer Mason obediyanları ile tanışmak ve dostluk ilişkileri kurmak üzere girişimlere başlanır. Birkaç obediyan olumlu yanıt verir fakat çoğunluğu İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın tanınma koşullarına uyum sağlanması gerektiğini bildirirler. İngiltere, İskoçya ve İrlanda ile ilişki kurulursa diğer bütün yabancı obediyanların Türkiye ile hemen ilişki kuracakları bildirilir.

Türkiye Büyük Locası merkezinin İstanbul'a taşınmasından sonra, Anglosakson Masonluğuna yönelme bakımından gerekli yazışmaları sürdürür. İskoçya Büyük Locası ile yapılan görüşmelerde Türkiye Büyük Locası'nın İngiltere ve İrlanda Büyük Locaları ile ilişki kurabilmesi için tanınma koşullarının bütün maddelerinin yerine getirilmesi gerektiği bildirilir İskoçya Büyük Locası tarafından 29 Nisan 1965'te Türkiye Büyük Locası Genel Kurulu'nda İngiltere Büyük Locası'nın ritüelik yöntemlerine uyarak Konsekrasyon (ritüelik kutsama) uygulanır.

İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Türkiye Masonları Büyük Locası'nı "düzenli bir masonik örgüt" olarak tanıyabilmesi için, kökeninde daha önce kendisinden patent almış bulunan bir locanın bulunması gerekiyordu. Bu sorunun çözülmesi için pragmatik bir çözüm bulunur. 1909 yılında Türkiye Büyük Locası'nı kuran localar arasında adı geçen Resne Locası Mısır Büyük Locası'na bağlıdır. Mısır Büyük Locası, İngiltere Birleşik Büyük Locası ile iyi ilişkiler içinde bulunmuş olduğu gibi, Resne Locası da İngiltere arşivlerinde düzenli loca olarak kayıtlıdır. Böylece Resne Locası Türk Masonluğu'nun kökeni olarak gösterilir ve Eylül 1970 tarihinden itibaren İngiltere Birleşik Büyük Locası Türkiye Büyük Locası'nı düzenli bir Mason örgütü olarak tanır. Bundan 1 ay sonra Ekim 1970'de İrlanda Büyük Locası Türkiye Büyük Locası'nı tanır.

Bu arada; 1964 yılında bir partinin kongresinde başkanlığa adaylığını koyan kişiye karşıt olanlar kendisinin seçilmemesi için Mason olduğunu belirten propaganda yaparlar ve Mason olduğunu gösteren belgelerin fotokopilerini

dağıtırlar. Aslında 1956 yılında Ankara Bilgi locası'nda Mason olan bu kişi bir süre sonra locasına devam etmemeye başlamıştır, ancak düzensiz ilan edilmiştir. Bu kişi arkadaşı Hikmet Turat aracılığı ile Türk Yükseltme Cemiyeti Ankara şubesine dilekçe ile başvurarak, kendisine Cemiyet'in üyesi olmadığına ilişkin bir belge verilmesini ister. Kendisine 11 Kasım 1964 tarihli bir yazıyla "... Cemiyette kaydının bulunmadığı" şeklinde bir belge verilir. Yurt çapında büyük yankı uyandıran bu olay, Masonlar arasında da çalkantılar ve localarda huzursuzluklar yaratır. Politikanın Masonluğa bulaştırılması şeklindeki bu olay, Masonların çoğunluğu tarafından tepkiyle karşılanır. Büyük Loca kurduğu bir inceleme komisyonunu Ankara'ya göndererek durumu araştırır. Bu belgeyi veren kişinin Büyük Üstad Kaymakamı Necdet Egeran olduğunu tesbit edilir. Oysa Egeran'ın birkaç ay sonra yapılacak seçimlerde Büyük Üstatlığa aday olması beklenmektedir. Bunun üzerine Büyük Üstad Ekrem Tok, Egeran ile görüştüktan sonra Büyük Loca Yönetim Kurulu üyeleri ile birlikte locaların Üstad-ı Muhtemlerini bir özel toplantıya çağırır. Egeran'ın bu olaydan pişman olduğunu, konunun irdelenmesinin Türk Masonluğuna daha fazla zarar vereceğini, Egeran'ın da gelecek seçimlerde Büyük Üstatlığa aday olmayacağını belirtir.

1 Mayıs 1965 günü Türkiye Büyük locası'nın Konvan'ında bu konu yeniden gündeme getirilirse de, Büyük Üstad Ekrem Tok yaptığı konuşmayla meseleyi kapatır. Ertesi gün Büyük Üstad seçimi yapılacaktır. Büyük Üstad seçimine katılan ve aday olan Necdet Egeran az oy farkıyla Büyük Üstad seçilir. Yüksek Şura'nın yöneticileri de

Türkiye Büyük Locası'nın seçimine itiraz ederler. Ayrıca, aynı zamanda Yüksek Şura Yüksek Haysiyet Divanı'nca; Ekrem Tok'un Masonik görevinde kusuru olduğu gerekçesiyle bir yıl süreyle Masonluktan uzaklaştırılmasına, Necdet Egeran'ın da belge olayı ve seçim meselesi nedeniyle Masonluktan uzaklaştırılmasına karar verilir. Büyük Loca ile Yüksek Şura arasındaki konkordato gereğince bu Masonik kuruluşlardan herhangi birinin yetkili organınca verilen bir disiplin cezası kararına, diğer Masonik kuruluş tarafından da uyulması gerekiyordu. Dolayısıyla Yüksek Şura, Büyük Loca'dan Necdet Egeran ve Ekrem Tok hakkında verilmiş karara uyulmasını ister. Büyük Loca Yönetim Kurulu ise Yüksek Şura'nın bu kararını Büyük Locanın iç işlerine karışmak olarak nitelendirir. Böylece Büyük Loca ile Yüksek Şura arasında da bir çekişme başlar. Büyük Üstad Necdet Egeran, üzerindeki baskı nedeniyle görevinden ve Masonluktan istifa eder. Ancak, üyesi olduğu Bilgi Locası'nın ısrarı karşısında daha sonra Masonluktan istifa kararını geri alır.

Türk Masonluğu 1,5 yıllık süre boyunca Masonik çalışmaları bir yana bırakarak hep bu konuyu tartışır. Yüksek Şura 9 Nisan 1966 tarihinde Büyük Loca'ya gönderdiği bir levha ile aralarındaki Konkordatoyu fesh ettiğini bildirir. 22 Nisan 1966 da toplanan Büyük Loca Konvansı'nda Necdet Egeran'ın suçlu olmadığı ve Haysiyet Divanı'na verilmesine gerek olmadığı kararı alınır. 25 Mayıs 1966 günü Yüksek Şura gönderdiği levha ile Türkiye Büyük Locası ile her türlü ilişkiyi kestiğini bildirir. Sonunda kimi Masonlar localarından istifa etmeye başlarlar. İstanbul'da hem kendi başlarına hem de guruplar ha-

linde istifalar olur. İzmir'de ise bireysel istifaların yanısıra locaların ikisi tüm üyeleriyle birlikte Büyük Loca'dan kopar. İstanbul'daki localarından ayrılanlar bir araya gelerek beş bağımsız loca kurarlar. Bu yeni localar İzmir'de Büyük Loca'dan ayrılmış olan iki loca ile de birleşerek 4 Haziran 1966 tarihinde "Türkiye Mason Mahfili" adını verdikleri bir başka Obediyans oluştururlar. Bu Obediyans'ın Büyük Üstadlığına Orhan Hançerlioğlu seçilir. Yeni Obediyansın kurduğu dernek de "Türkiye Büyük Mason Mahfili Derneği" adını alır. 1966 yılı içerisinde de Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası'ndan ayrılmalar sürer. Yüksek Şura Türkiye Mason Mahfili'ni Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin ilk üç simgesel derecesi üzerinde Türkiye'de bağımsız ve ege-men tek otorite olarak tanıdığını bildirir.

Türkiye Büyük Mason Mahfili'nin kuruluşuyla bağlanan bölünmeden sonra, Türkiye Büyük Locası'na bağlı localardaki kaynaşmalar da ister istemez durur. Ancak Yüksek Atölyelerde ve bu atölyelerin bağlı olduğu Yüksek Şura içinde de çekişmeler sürer. Yüksek Şura'nın Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası'na karşı takındığı olumsuz tavır üzerine bu kez Yüksek Şura'dan ve atölyelerden kopmalar başlamıştır. Türkiye Yüksek Şura'sından ayrılan 33. derecedeki 10 Mason, 9 Aralık 1967 tarihinde ikinci bir Yüksek Şura kurarlar. Dernekler yasası bakımından "Türkiye Kültür ve Fikir Derneği" adını alan bu ikinci Yüksek Şura Hâkim Büyük Amir olarak Ekrem Tok'u seçer.

Türkiye'de Masonluk ikiye bölündükten sonra, her iki obediyans ve her iki Yüksek Konsey örgütü kendi yollarında, kendi görüşlerinde çalışmalarını ve

gelişimlerini sürdürürler. Gerek Türkiye Büyük Locası ile Türkiye Büyük Mason Mahfili, gerekse Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin iki ayrı Yüksek Konseyi arasındaki görüş ve anlayış farklılıkları giderek netleşir, ilişkiler tümüyle kesildiği için arada gerginlik bile kalmaz.

Yüksek Şura 1951 yılından bu yana üç ayda bir çıkarılan "Türk Mason Dergisi" nin yayımlamasını sürdürür. Daha sonra bu derginin düzenleme ve yayınlama yetkisini Türkiye Büyük Mason Mahfine bırakmıştır. Türkiye Büyük Mason Locası ise gene üç ayda bir çıkarılan "Mimar Sinan" adını taşıyan dergi yayımlamaya devam eder. Türkiye Büyük Mason Mahfili'nin üyeleri, diğerlerinin dogmatik olduklarını, Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası'nın üyeleri de diğerlerinin düzensiz olduklarını ileri sürmüşlerdir. Sonradan her iki obediyanın yayın organları olan bu dergilerde diğer obediyanstan söz edilmez olur. 1980'li yıllara gelindiğinde her iki obediyanın Büyük Üstadları arasında zaman zaman diyaloglar oluşturulur. Özellikle antimasonik girişimlere karşı bir güç birliği içinde olmak gerektiği üzerine görüş alışverişinde bulunurlar.

1973 yılında Dernekler Kanunu'nda yapılan değişiklik nedeniyle, Büyük Loca'nın adının önündeki Türkiye kelimesi kaldırılarak Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası adı kullanılmaya başlar. Bu güne gelindiğinde Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'na bağlı 193 loca ve 13000 üyesi vardır.

1967 yılında kurulan Yüksek Şura ile Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası arasında da bir konkordato imzalanmıştır. Diğer bir deyişle Hür ve

Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası Anglosakson Masonluğu topluluğuna katılmış olmakla birlikte, bu topluluktaki obediyanların birçoğu gibi İngiliz Masonluğu sistemini uygulamaya geçirmemiştir. Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin simgesel derecelerinde çalışan bir obediyan olma niteliğini sürdürür.

ÖZGÜR MASONLAR BÜYÜK LOCASI VE EKEİR TÜRKİYE SÜPREM KONSEYİ

Türk Masonluluğu'nun bölünüşüyle birlikte kurulan Türkiye Büyük Mason Mahfili, Türkiye'de bölünme olayını, Türkiye Büyük Locası'nın daha önce ilişkide bulunduğu yabancı obediyanlara bildirir ve 1967 yılı sonunda Fransa Büyük Locası'ndan patent alır. Hemen ardından "Liberal Masonluk" anlayışını benimseyen 16 Büyük Loca ve Büyük Maşrık ile tanışma sağlar. 1970'li yıllarda uluslararası Masonik örgütlerle ilişkilerini geliştirmekte biraz tutuk davranır. 1980 yılında ise Türkiye'deki tüm derneklerin yabancı derneklerle ilişkileri önce yasaklanmış, sonra da Bakanlar Kurulu'nun iznine bağlanmıştır. Bu arada Türkiye Büyük Mason Mahfili, kısaltılmış adıyla CLIPSAS olarak anılan uluslararası nitelikli Masonik örgütle yakın ilişkiler kurmaya yönelmiştir. Bu örgütün üyeleri arasında olabilmek için de Devletin yetkili organlarına başvuruda bulunur. Ancak 1991 yılına kadar gereken resmi izin çıkmadığından uluslararası boyuttaki tanınma gecikmeye uğrar.

1973 yılında Dernekler Kanunu'nda yapılan değişiklikten ötürü Türkiye Mason Mahfili adını taşıyan obediyan "Büyük Mason Mahfili" adını almıştır. O tarihten

lerde henüz Türkiye Süprem Konseyi'ni çıkartmakta olduğu "Türk Mason Dergisi" nin adı "Mason Dergisi" olarak değiştirilir.

Büyük Mason Mahfili Büyük Üstadları sırasıyla Orhan Hançerlioğlu (1966-1968), Osman Edip Seydi (1968-1980), Dr.Vedat Yeğinsu (1980-1994), Necip Arıdurdu (1994-2000), Murat Özgen Ayfer (2000-2004), Hüseyin Özgen (2004-2008) ve Metin Ansen (2008-2012) ve Tansu Salman (2012-) dır. Büyük Mason Mahfili 1993 yılından itibaren "Özgür Masonlar Büyük Locası" adını kullanmaya başlamıştır. Yazının hazırlandığı sırada Özgür Masonlar Büyük Locasına bağlı 54 Loca bulunmaktadır.

KADIN MASON BÜYÜK LOCASI

Özgür Masonlar Büyük Locası Büyük Üstadı Vedat Yeğinsu'nun daveti ile her iki obediyanı mensup bazı Masonların eşleri 01 Nisan 1986 tarihinde İstanbul'da Tepebaşı Meşrutiyet Caddesi No:111 de bulunan ve halen EKEİR Türkiye Süprem Konseyi'ni çalışmalarını sürdürdüğü binada toplanırlar. Bu toplantılarda kadınların Mason olabilmesi için gerekli eğitim çalışmalarını yapılmaya başlanır ve örgütlenmeyi oluşturacak resmi derneğin kuruluş hazırlıkları sürdürülür. 1989 yılında Güven Timurkan Başkanlığında "Çağdaş Kardeşlik ve Dayanışma Derneği" adı altında bir dernek kurulması kararlaştırılır. 15 Ocak 1990 tarihinde Tüzüğü yayınlanarak kurulan söz konusu dernek ilk Genel Kurulu'nu 10 Mart 1990 tarihinde yapar.

1991 yılında kadınlara Mason niteliğini verebilmek için Özgür Masonlar Büyük

Locası Büyük Üstadı Vedat Yeğinsu önderliğinde 13 Üstad bir araya gelerek Bağımsız ve Düzenli ancak "Geçici" bir loca oluştururlar. 02-03 Mart 1991 tarihlerinde Güneş Otel'de mabet şeklinde dekore edilen bir salonda ilk grup toplam 91 kadının aydınlanma törenleri gerçekleştirilir. Bir yandan 15 günde bir toplantılara devam edilirken, bir yandan da 02-03 Mayıs 1991, 08-09 Haziran 1991 ve 17 Ağustos 1991 tarihlerinde yine Güneş Otel'de yapılan törenlerle hem yeni aydınlanmalar hem de daha önce aydınlanması yapılanların 2. ve 3. derecelere yükselme törenleri gerçekleştirilir.

Bu şekilde Masonluğa adım atan kadınlar İstanbul'da "Hançerlioğlu, Sevgi ve Güven, İzmir'de "Hikmet" localarını kurarlar. İstanbul'daki 3 locanın Mabet'lerinin açılış ve locaların kuruluş ve İsad Törenleri 28-29 Eylül 1991 tarihlerinde gerçekleştirilir. İstanbul'daki bu 3 Loca ve İzmir'deki 1 loca bir araya gelerek 05 Ekim 1991 tarihinde Kadın Büyük Mason Locasını kurarlar. Kadın Büyük Mason Locası önce Özgür Masonlar Büyük Locası tarafından tanınır ve bir protokolle her iki büyük locanın ilişkileri düzenlenir. Avrupada'da birçok Kadın Mason Obediyansı ile Karma Büyük Localar, Türkiyede'ki Kadın Mason Obediyansını "düzenli bir mason örgütü" olarak tanımışlardır.

19 Şubat 1995 tarihinde dernek adı Kadın Mason Büyük Locası Derneği, Obediyansın adı da Kadın Mason Büyük Locası olarak değiştirilmiştir.

Kadın Mason Büyük Locası'nın; İstanbul'da 8, Ankara'da 2, İzmir'de 3, Adana'da 2, Antalya'da 1, Bursa'da 1 ve Mersin'de 1 olmak üzere toplam 18

locası ve 900 civarında üyesi bulunmaktadır. Büyük Üstatlar ise Güven Timurkan (1991-1998), Rengin Çubukçuoğlu (1998-2004), Feryal Kutluay (2004-2010) ve Mehtap İnce (2010...) dir.

Kadın Mason Büyük Locası bu örgütlenmenin yanında 26.10.1994 yılında EKEİR Türkiye Süprem Konseyi ile bir sözleşme imzalamış ve Kadın Masonların da Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti dizgesindeki derecelere yükseltilmesini sağlamak ve kadınlara özgü bir Süprem Konseyi'nin kurulması sürecini kapsamak üzere salt kadınlara özgü yüksek atölyeler kurulması kararlaştırılmıştır. Bunun üzerine 23.11.1994'de İstanbul'da Tan Işığı, 23.11.1994'de İzmir'de Umut Yüksek Yetkinleşme Atölyeleri kurulmuş ve 1995 yılı Ocak ayından itibaren çalışmalara başlamışlar, 1996 yılında İstanbul'da Aydınlanma ve 2004 yılında da Ankara'da Şafak Yüksek Yetkinleşme Atölyeleri ile 2012 yılında Adana Başak Yüksek Yetkinleşme Atölyesi bunlara katılmıştır. Yapılan çalışmalar ilerledikçe de 27.09.2000'de İstanbul'da Gün Işığı, 27.09.2000'de İzmir'de Barış Egemen Şapitleri ile 17.05.2004'de İstanbul'da Boğaziçi, 19.11.2004'de İzmir'de Ege Areopajı kurulmuştur. 2011 yılı Ocak ayından bu yana Yüksek Yargılama Kurulu çalışmalarına da başlayan T.S.:K. ne üye Kadın Mason sayısı 350'yi aşmıştır.

Böylece; 18 Simgesel Loca, 5 Yüksek Yetkinleşme, 2 Şapit ve 2 Areopaj Atölyesi ve Yüksek Yargılama Kurulu ile Türk Kadın Masonluğu çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu çalışma bize çağdaş anlamda Masonluğun Türkiye topraklarında 1700'lü

yıllardan bu yana geçirdiği engellere, zorlamalara, baskılara karşın dirençle, umutla ve yılmadan varlığını sürdürmeye çalışmasını, Masonluk teması içindeki Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik kavramlarının, Masonluk ilkelerindeki aklın ve bilimselliğin sağladığını ve Masonluğun ancak özgür ortamlarda gelişebildiğini açıkça göstermektedir.

Şunu bir kez daha vurgulamalıyız ki;

Hiçbir güç evrimi durduramaz. Gerçeği yok edemez. Belki bir süre geciktirir, ama sonunda evrim gerçekleşir. Kendini zorlamayan, evrime kapılarını açmayan her şey sonunda yok olmaya mahkûmdur. Bu bir doğa yasasıdır.

Kaynakça:

- 1- Ana Çizgileriyle Türkiye'deki Masonluk Tarihi- Kemalettin Apak
- 2- Hür Masonluk Tarihinden Notlar- Fikret Çeltikçi
- 3- Türkiye'de Hür Masonluk Tarihi – Reşat Mimaroğlu Başkanlığında Necmettin Tahsin Erol, Muhip Kuran, Ferit Zühtü Örcü, Haydar Ali Kermen, İsmail Memduh Altar, Edvar Löbe ve Hiran Nuradunyan 'dan oluşan Komisyon tarafından hazırlanmıştır. (1951)
- 4- Dünya'da ve Türkiye'de Masonluk- Faruk Ülkü-A.Semih Yazıcıoğlu
- 5- Masonluk Nedir ve Nasıldır?-Murat Özen Ayfer
- 6- Özgür Masonlar ve Hür Masonlar Büyük Locası İnternet Sayfaları
- 7- Türk Masonluğu İçinde Bir Olay ve Tahli- li-1966 T.Büyük Mason Mahfili Yayını
- 8- Kadın ve Masonluk- Birkan Kırhan – Sunu; Ö.M.:B.:L. Sn.Vefa L. 05 Mart 2007 Ankara.
- 9- Mason Dergileri

İtaat ve İtaatsizliğin, Evrim ve Masonlukla İlişkisi

Yıldırım Türkeri

Söze Başlarken...

Ben bu çalışmayı hazırlarken, biyolojik doğumuyla insan sıfatını alan herkesin, insanlığını bir kez daha hatırlamaları gibi bir zorunluluktan ve politik ideolojileri ne olursa olsun, bürokratik ve endüstriyel toplumda yaşamaktan bıkmış, usançlarının üstesinden gelebilmek için ölmeyi bekleyen kişiler olmamaları noktasından hareket ettim. Çünkü, bugün bizim seçeneğimiz, nükleer silahlanma durumunu ya da savaşımını ve büyük patronlar hegemonyasını bitirmek ile, yok oluş arasındadır. Sonuçta eğer yok olacaksak, o zaman da, önceden uyarılmadığımız gibi bir savunmamızın da olmaması gerekir diye düşünüyorum.

- Bu durumu değiştirmek için, hala zamanımız var mı?
- Bizim tek çözüm yolu olarak gördüğümüz akılcı, bilimsel ve erdemli güç, hiç bir zaman çözümü olmayan, şiddet, öldürme ve derin köklere salmış olan bu barbarlığın üstesinden gelebilecek mi?
- Ya da kendi büyük aklımızın ürettiği ve başarılı sayabileceğimiz teknoloji ile, duygularımız ve ahlaki değerlerimizin geriliği arasındaki uçurumu acaba kapatabilecek mi?

Elbette bu üç sorunun yanıtı, 'Tüm insanların barış ve mutluluğunun kurulması'nda yatmaktadır. **Ama Nasıl?**

İnsanoğlu başlangıçtan bu yana, hep 'Adalet' ve 'İdeal Toplum Düzeni' peşin-

de koşmuş, ilk çağlarda 'Adalet Tanrısı'nın varlığına inanmış, adalet özlemini gerçekleştirmek için çağlar boyunca, ilkeler, kurallar, yasalar koymuş, bildiriler yayınlamıştır. İnsan bütün bunları, süregelen bir yöneten ve yönetilen ilişkisi içinde yapmış, ama ne yazık ki, bunların pürüzsüz bir şekilde uygulanacağı 'Gerçek İnsan Ortamı'nı bir türlü yaratamamıştır. Çünkü insan bu ilişkide, beğenisi önceden koşullandırılmış olmasına rağmen, kendi özgür beğenisi doğrultusunda davrandığını sanan, kusursuz bir tüketici olarak idare edilip yönetilmiştir ve yönetilmektedir. İnsan, doğruluğuna inandığı şeyler konusunda, çocukluğundan itibaren hayal kırıklığına uğratılmıştır ve uğratılmaktadır. Birey kendini, sahip olduğu güçleri ve iç zenginliği taşıyabilen biri gibi görmekte, aksine, kendi dışındaki güçlere bağımlı, çaresiz biri gibi algılamaktadır. Bu nedenle insan, kendine karşı yabancılaştırmış ve kendi elleriyle yarattığı bir olgu önünde başını eğerken, ürettiği şey adına, kendi devletinin ve kendi yaptıklarını yönetenlerin önünde eğilecek itaatkar olmuştur.

Her inancın ilk koşulu, her dinin ilk dogması kuşkuyu kovar, incelemeyi yasaklar, insanı kendi başına karar vermekten uzaklaştırırken, aklın ve zekanın gözünü örten bağı oluşturur. Aslında itiraz ve itaatsizlik, ruhun asıl gıdası, gürleyen ses ya da asıl insanın içindeki sestir. Bir başka deyişle, insanı insan yapan sestir. Kuşku, soru, merak, ötekini öğrenme, dayatmaya direnme, gücün şımarıklığına pes etmeme ve omuz omuzalıktır 'İtiraz'. Bu tutum belki

Akademik Ezoterizm; Bölüm II Ömer Tecimer

AKADEMİK EZOTERİZMİN İLK ADIMLARI

Yates

1960'larda Warburg Enstitüsünde Rönesans tarihçisi Frances A. Yates (1899-1981), ezoterizm araştırmaları alanında bir dönüm noktasına imzasını attı, çığır açan kitabı *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition* (Giordano Bruno ve Hermetik Gelenek) 1964'te yayımlandı¹. Ezoterik akımları birer kültürel fenomen olarak ele alan ilk tarihçi olan Yates'in eseri, hermetik gelenek konulu araştırmaları kesin biçimde uluslararası akademik alana yerleştirdi. Yates böylece ezoterizm (Yates bu terimi asla kullanmadı) araştırmalarının kapsamlı bir paradigmasını kurdu.

Yates 1972'de yayımlanan bir sonraki eseri *The Rosicrucian Enlightenment* (Rozikrusyen Aydınlanma) ile hermetik mirası üstlenip sürdüren Rozikrusyen akımı ele aldı². Bu iki eser, ezoterizmi önce Rönesans bilgelerinin taşıdığı, sonra da Rozikrusyenizmin sırtlanacağı bir alan olarak gördü. Yates'in yapıtları ezoterik akımlar konusunda dar kapsamlı uzmanlaşmanın ötesine geçti, bu akımları Avrupa'nın politik ve kültürel

tarihiyle bağlantılı olarak ele aldı ve aydınlattı³.

Yates, Hermetizmi Batının entelektüel geleneğinde yaşamsal bir felsefi boyut konumuna yükseltti. İnsanın tinsel ege-menliği, yaratıcı düşünce ve insanın Tanrı'yla eşdeğerliğe ulaşma potansiyeli gibi Hermetik temaların Batılı insana doğa karşısında bilgi üstünlüğü kudreti sağladığını söyleyecek kadar ileri gitti. Bu bağlamda Yates'e göre Rönesans Hermetizmi bir yüzyıl sonra gerçekleşecek bilimsel devrimin ön koşulu durumu na geliyordu.

Esasen bazı akademisyenler daha önce Rönesans Hermetizminin modern bilim ve kültürün oluşmasında gözden kaçırılan önemli bir rol oynadığına işaret etmişti. Ama Yates, akademik araştırmayı değişik bir yola soktu, modern bilimin doğrudan Rönesans Hermetizminden kaynak bulduğunu ileri sürdü. Çoğu kişi için bu bir devrimdi. Unutulan bir gelenek aniden öne çıkmıştı, teologların baskısı altında ezilen Hermetik Gelenek aslında bilimsel devrimin ardındaki itici güç olmuştu⁴.

Boş inanç ve usdışılık olarak görülen hermetik kültürün, bilimsel ilerlemenin

1 Frances A. Yates, *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*, Londra: Routledge and Kegan Paul, 1964; yeni bas., University of Chicago Press, 1979.

2 Frances A. Yates, *The Rosicrucian Enlightenment*, Routledge and Kegan Paul, Londra, 1972.

3 Antoine Faivre & Karen-Claire Voss, "Western Esotericism and the Science of Religions", *Nu-men*, Vol. 42, No. 1, Ocak 1995, s. 48-77.

4 Von Stuckrad, "Esotericism" maddesi, *The Brill Dictionary of Religion*, ed. Von Stuckrad, Brill, Leiden, 2006, s.606-612.

motoru olarak ele alınması müthiş bir paradokstu. Bu görüş, akademik alanda Yates Tezi olarak tanındı.

Yates Tezi, çok kışkırtıcıydı; çünkü modern bilimin yükselişinde büyüyü master anahtar olarak ele alıyordu. Doğal olarak Yates Tezi sert tartışmalara yol açtı ve özellikle bilim tarihçileri tarafından keskin itirazlarla karşılaştı. Günümüzde Yates Tezi rafa kaldırıldı ve Yates'in bazı yorumları da eleştiriliyor, ama her halükarda Yates sayesinde hermetizm araştırmaları bugün bilim ve felsefe tarihi bağlamında kabul edilen bir alan oldu. Bugün Yates'in çalışmaları ezoterizm alanında modern akademisyenliğin bir başlangıç noktası olarak görülüyor. Ezoterizm akademisyenliği Yates'in eserleri sayesinde büyük atılım kazandı, kendilerini ezoterizme adayan bir dizi yeni akademisyen ortaya çıktı ve konu yeni okültizm çıkmazından kurtardılar.

Bu tür çalışmaların gelişimiyle, bütün ezoterik akımların spesifik bir alana ait olduklarının, bir aile oluşturduklarının farkına varıldı. Bu görüş yeni tarihçilerin eserlerini yönlendirdi: Amerika'da James Webb ve Joscelyn Godwin; Fransa'da Jean-Pierre Laurant, Pierre A. Riffard ve Jean-Paul Corsetti; Almanya'da Ernest Benz, Gerhard Wehr ve Karl Frick gibi araştırmacılar ezoterizm araştırmalarını derinleştirdiler⁵.

Ernst L. Tuveson, 18nci yüzyılda Anglo-Sakson edebiyatında Hermetizmin

etkisini inceledi⁶; Massimo Introvigne, 19ncu ve 20nci yüzyıllardaki büyü akımlarını araştırdı⁷. Bu çalışmalar disiplinler arası nitelikleriyle önemli yaklaşımlardı. Böyle çalışmaların çoğalması, ezoterizmin sui generis bir alan olduğu görüşünü geliştirdi. Tarihçiler bunu kabule o kadar hazır değildi, ama artan biçimde benimsiyorlardı.

Antoine Faivre ve Kriterler

1964 yılında Sorbonne'daki Ecole Pratique des Hautes Etudes'te (Uygulamalı Yüksek Araştırmalar Okulu) bulunan Section des Sciences Religieuses'de (Din Bilimleri Fakültesi) Batının modern ezoterik akımlarına adanmış ilk üniversite kürsüsü, "Hıristiyan Ezoterizmi Tarihi" adıyla kuruldu, başına kabala konusunda uzman olan François Secret getirildi. 1979'a kadar bu görevinde kalan F. Secret'in yerine bu tarihte Antoine Faivre geçti, kürsünün adı da "Modern ve Çağdaş Avrupa'da Ezoterik ve Mistik Akımlar Tarihi" olarak değiştirildi.

Romantik Dönem'in teozofistleri ve ilüministleri Faivre'in uzmanlık alanıydı. Faivre, önce Alman teozofist Baron Kirchner hakkında bir eser yazmış, sonra da 1969 yılında doktora çalışmasını Karl von Eckartshausen ve Hıristiyan teozofisi üzerine yapmıştı. Bu ilk çalışmalar, Faivre'in L'Esoterisme au XVIIIe siecle en France et en Allemagne (18nci Yüzyılda Fransa'da ve Almanya'da Ezoterizm, 1973) adlı kapsamlı araştırması-

⁵ Bütün bu araştırmacıların çalışmalarının ayrıntılı bibliyografisi için bkz. Antoine Faivre, *Access to Western Esotericism*, State University of New York Press, Albany, 1994, s. 297-348.

⁶ Ernst L. Tuveson, *The Avatars of Thrice Great Hermes: An approach to Romanticism*, Associated University Press, Londra ve Toronto, 1982.

⁷ Massimo Introvigne, *Il Cappello del Mago: I nuovi movimenti magici*, Sucargo, Milano 1990.

na kapıyı açmıştı⁸.

O dönemde dünyada mevcut bulunan yegâne ezoterizm kürsüsünün başına geçen Faivre, çalışmalarını Rönesans'ın ve erken modern dönem ezoterizm tarihi üzerine devam ettirdi. İnsan Bilimlerinde her yeni disiplinde olması gerektiği gibi ezoterizm de kendi alanını belirlemeli, kendi yöntembilimini geliştirmeliydi. Bunu sağlamak için Faivre, ezoterizmin temel kriterlerini araştırdı. Faivre'e göre söz konusu ezoterik akımların bir air de famille sağlayarak ortak paydası, bir forme de pensee, yani belirli bir düşünme biçimiydi. Düşünme biçimi kavramıyla kastedilen, dünyayı karakteristik bir yorumlama tarzıydı. Buna dayanarak Faivre, ezoterik akımların yorumsal modelini geliştirdi.

Bu model, çeşitli gelenekleri sistematik olarak bağdaştırıyordu. Bunlar arasında kökleri Antik Çağa kadar giden ve 15nci yüzyıldan sonra kültürel olarak yeniden konumlanan büyü, simya ve astroloji gibi okült bilimler vardı. Bunlara Hermetik felsefe, Hıristiyan Kabalası da eklenmişti. Bu gelenekler arasındaki bağlantı Philosophia Perennis olarak niteleniyordu. Bu kavram, bütün tarihsel dinlerden daha eski bir hakikatin izlerinin bulunduğu ve bu hakikatin farklı disiplinlerde kendi doğalarına uygun olarak ifade bulunduğu iddiasıyla beraber sunuluyordu⁹.

Bütün bu geleneklerden yola çıkarak Faivre, ezoterizmi bir düşünme biçimi

olarak nitelendiren sistematik bir model geliştirdi ve 1992'de Faivre, Heuristic olarak nitelenen tezini ortaya attı. (Heuristik, öğrenmede, araştırmada ve problem çözmede deneyime dayanan teknikler kullanımı demektir.) Ezoterik düşünme biçiminin dört Intrinsic, yani vazgeçilmez karakter özelliğinden ve ayrıca iki de görelî, yani esas olmasa da çok sık yinelenen özellikten oluştuğunu belirtti. Ana özelliklerin birlikte mevcudiyetleri, incelenen akımı ezoterik olarak nitelenmek için zorunlu ve yeterli koşuldur. Doğal olarak bunlar pratikte birbirlerinden ayrılmazlar, ama yöntem adına ayrı analiz edilmeleri gereklidir. Ezoterizmin akademik incelenişinde bu tanımlayıcı özellikler bir köşe taşı olarak öyle etkili oldu ki kısaca değinmekte yarar bulunuyor¹⁰.

Özdeşlikler (Correspondences): Evrenin görünür ve görünmez bütün parçaları arasında simgesel ve olgusal özdeşlikler ya da benzerlikler vardır. Tıpkı Corpus Hermeticum'un ünlü deyişinde olduğu gibi; "Aşağıda olan yukarıda olanın aynısıdır, yukarıda olan da aşağıda olanın..." Burada antik mikrokozmos ve makrokozmos düşüncesi, yani evrensel bağımlılık ilkesini sezilir. Yine denir ki, bu benzerlikler az ya da çok örtük bir biçimde mevcuttur; şifre çözer gibi anlamlandırılmayı gerektiren doğalarının kaçınılmaz sonucudur bu. Bütün evren koskoca bir aynalar tiyatrosu, şifresi çözülmesi gereken bir hiyeroglifler topluluğudur. Bu bakımdan evrende

8 N. Goodrick-Clarke, *The Western Esoteric Traditions*, Oxford University Press, 2008, s. 6-7.

9 Von Stuckrad, *Western Esotericism*, Equinox Pub. Londra 2005, s.3-4.

10 Söz konusu özellikler hakkındaki izleyen açıklamalar şu kaynaklardan özetlenmiştir: Antoine Faivre & Karen-Claire Voss, "Western Esotericism and the Science of Religions", *Numen*, Vol. 42, No. 1, Ocak 1995, s. 48-77.; ve ayrıca Antoine Faivre, *L'esoterisme*, PUF, 1992.

her şey simgedir, işaretir, okunması gereken harflerdir. Rastlantı yoktur, her varlık, her nesne bir sır saklar.

Varsayılan özdeşlik türleri farklı düzeylerde işler. Doğada; metallere gezegenler arasında, metallere bitkiler arasında, gezegenlerle insan bedenindeki organlar arasında, doğal yaşamla gökyüzü arasında özdeşlikler bulunur. Ayrıca Doğa ve Vahiy (Revelation) arasında da sıkı bir özdeşlik vardır; yani kutsal kitaplarla doğa zorunlu bir uyum içindedir. Birini bilen ötekini de bilir... Özdeşlikler ilkesi; büyü, siyaha ve astroloji için teorik dayanak oluşturur, çünkü bu 'Kraliyet Sanatları' (Royal Arts) tamamen özdeşlikler ilkesine göre çalışır.

Canlı Doğa (Living Nature); Tüm evren, karmaşık, çeşitli ve hiyerarşik bir yapıdadır. Her yana nüfuz eden bir enerji ya da ruh, evreni sürekli canlandırır. Doğa canlıdır, her yanında içsel bir ışık, içinde dolaşan gizli bir ateş vardır. Rönesans kültüründe büyük önemi olan Magia (Büyü) içinde dolaşan bir ışığın ya da gizli bir ateşin bulunduğu bir Doğa düşüncesini çağırır. Bu niteliğiyle büyü, her yanı sarmış olan çekme ve itme güçlerinin (sempatiler ve antipatiler) bilgisidir; bu güçler doğadaki varlıkları birbirine bağlar; Her şey her şeyle ilişkilidir (Holistik Doğa anlayışı).

Bu güçleri bilmekle varlıklar üzerinde kudret sahibi olunur. Magia Naturalis (Doğal Büyü), bu bağları, çekme/itme güçlerini bilerek, yıldızlar, tılsımlar, sözler, müzik, taşlar, metaller, bitkiler aracılığıyla kullanmaktır. Bu aktif bilgi sayesinde Doğa, çeşitli anlamlar barındıran, çok katmanlı bir kitap gibi okunabilir duruma gelir.

Ama yine de esas olarak Canlı Doğa ilkesi büyüsel bir uygulamadan ziyade bir teorik bilgi durumu, bir Gnosis'tir. Bu gnosis'e dayanan bir doğa bilimi, soteriyolojik öğelerle yüklü bir kurtuluş bilgisi durumuna gelir. Böylece ulaşılabilecek olan da Tanrı-Doğa-İnsan üçlüsü hakkında bir kurtuluş teolojisi olacaktır.

Canlı Doğa kavramı, Paracelsus'un tipik bir özelliğidir ve 18nci yüzyılda Alman romantik Naturphilosophie (Doğa Felsefesi) akımında ve Fransız Mesmerizm akımında etkilerini sürdürmüştür. Bu görüş, kamutanrıci (panteist) ve holistik kozmos kavrayışının Ortaçağ'dan günümüze kadar ulaşmasında aracılık etmiştir.

Hayalgücü ve Aracılıklar (Imagination and Mediations): İki kavram, hayalgücü ve aracılık, birbirine bağlıdır ve birbirini bütünleyicidir. İlk kavram ruhun bir yönü olarak hayalgücüne, inisiyatif çalışmada yaratıcılığın, yoğunlaşmanın ve odaklanmanın önemine, iç bakış ya da gönül gözünün değerine dikkat çeker. Hayalgücü sayesinde kişi, aracılık yapan bir hayal âlemiyle, Mundus Imaginalis'le bağlantı oluşturur. İkinci kavramsa saltık bilginin mesajının getiren, bilgisini aktaran aracı varlıklarla iletişim kurmaya gönderme yapar. Aracılık işlevini, ritus, mitos ve simge gibi öğeler yerine getirebileceği gibi, aynı zamanda vahiy aktarma sürecinde önemli rol oynayan melekler, evliyalar, şeyhler, mürşitler, gurular, inisiyatiförler, üstatlar da bu işlevi gerçekleştirebilir. Amaç bir gnosis geliştirmektir ve bunu araçların, simgelerin ve imgelemin verimli kullanımı sayesinde gerçekleştiren hayalgücüdür. Hayalgücü ve aracılık kavramları, 17nci yüzyıldan itibaren ezoterizmi nitelendiren siyaha

nın ve teozofinin zengin ikonografisini yaratmıştır.

Ezoterizm ve mistisizm arasındaki kavramsal fark, bir bakıma aracılık konusu üzerinden biçimlenir: Mistik kişi, araçları tamamen yok etmeyi arzular; çünkü bunlar onunla aşkınsallık (Tanrı) arasında engeldir. Oysa ezoterist, yaratıcı hayalgücü sayesinde içsel bakışına hitap eden araçlarla daha çok ilgilenir; meleklerin inip çıktıkları Yakup'un merdiveninde oyalanmayı tercih eder, yuvarı çıkmayı değil.

Değişim deneyimi (the Experience of Transmutation): Değişim kavramı, bir düzeyden diğerine yükseliş, kişinin kendi doğasında sağladığı özsel, ontolojik dönüşüm anlamına gelir. İnisiasyon kavramına yakın olarak düşünülen değişim kavramı, simyadan aktarılmıştır. Sürecin sonunda bu ilke gerçekleşmediği takdirde ezoterizmde anlatılanlar sadece ve tamamen spekülâtif bir maneviyattan ibaret kalır.

Değişim, kurşunun gümüşe, gümüşün altına dönüşmesi gibidir; gnosis'le etkin hayalgücü arasında işbirliğini gerektirir. Saltık bilginin kavranışı, kişide bütünsel bir değişim yaratır. Bu durumda gnosis, ezoterik akımlarda sıkça dile getirilen "ikinci doğuş" durumunu sağlayan aydınlatılmış bilgi türüdür. Bu düzeye ulaşıncaya gnosis ve iç bakış farkı yok olur; aynı zamanda entelektüel etkinlik ve etkin hayalgücü farkı da yok olur. Bu süreç teozofideki Arınma - Aydınlanma - Bütünleşme (Purgation - Illumination - Unification) sürecini ya da simyadaki Nigredo - Albedo - Rubedo (Kara-Ak-Kızıl) sürecini yansıtır.

Göreceli iki öge ise şunlardır:

Uyuşum Uygulaması (the Practice of Concordance): Bu kavram, Gnosis'i elde edebilmek için gelenekler arasında ortak paydalar bulmaya yönelik girişimleri ifade eder. Modern çağın başından itibaren, önce 15nci ve 16ncı yüzyıllarda Philosophia Perennis düşüncesiyle ortaya çıkan bu eğilim, 19ncü yüzyılda Doğu daha iyi tanındıkça ve karşılaştırılmalı dinler alanı geliştikçe perennializm biçimini aldı. Bu yaklaşım özetle, farklı dinsel gelenekler arasında ayrılıkları gidermek, böylece çeşitli dinsel gelenekleri aynı potada eritecek bir Gnosis elde etmek, tekil geleneklerin dallarını meydana getirdikleri muazzam bir ağaç imgesini oluşturmak ister.

Aktarım (Transmission): Aktarım, ezoterik öğretinin ustadan çırağa, belirli bir yol izlenerek iletildiğini ifade eder. Bundan iki kavram ortaya çıkar: a) Düzen Kavramı: Ancak kuşku taşımayan bir düzenlilik ve otantiklik barındıran bir silsile (Filiation) tarafından aktarılan bilgilerin geçerliliği olabilir. Bu bir geleceğe bağlantı olarak düşünülmelidir. b) İnisiasyon Kavramı: Usta-çırak ilişkisiyle işleyen bireysel inisiasyon süreci, kesinlikle geleneğin aktarımının ritüelleşmesini ve bir (ya da daha çok) inisiyatörün mevcudiyetini gerektirir.

Somut tarihsel malzemeden geliştirilen bu tipolojik yaklaşım, görünüşte birbirinden çok farklı olan çeşitli gelenekler arasındaki bağlantıları anlamak için çok faydalıdır. Böyle bir modelin avantajı, Hermetizm, Gnostisizm, büyü, astroloji ve simya gibi değişik gelenekleri birbiriyle sistematik biçimde mukayese etme olanağı sunmasındadır. Rönesans'tan beri Batı'da dini ve felsefeyi biçimlendiren ve modern entelektüel tarihin esas unsurlarından biri

olan bir düşünce biçimi görünür duruma gelmiştir. Akademisyenler artık giderek artan biçimde ezoterizm, bilim ve aydınlanma arasındaki iç bağlantıları benimsemektedir.¹¹

Faivre'in tanımının heuristik değeri yadsınamaz. Rönesans'tan günümüze kadar bütün dönemi kapsar; yine de ezoterik olmayan akımlardan alanı açıkça ayırt etmeyi becerir. Sonuçta 1990'larda bu görüş birçok araştırmacı tarafından benimsenmiştir ve büyük ölçüde alanın ana paradigması olmuştur.

Faivre, saptadığı özellikleri sadece Batı'yla ve modern dönemle sınırlamakta ısrar etmiştir. Bu ısrar Faivre tipolojisine karşı eleştirileri kıskırtmıştır; çünkü zamansal olarak Antik Çağ ve Ortaçağ bir bakıma marjinalleştirilmiştir; gelenekler bakımından da Yahudi, İslam ve Pagan ezoterizmleri adeta dışlanmıştır.¹²

Bu bağlamda Hanegraaff, Faivre modelinin 19ncü-20nci yüzyıllardaki ezoterizmin sekülerleşmesi dönemlerine cevap veremediği söylemiş, çağdaş olguları hariç tutuşunu sorgulamıştır. Ayrıca Von Stuckrad, Faivre'in 'düşünme tarzı' kavramının söylemsel (Discursive) yaklaşımla aşılacağını önermiştir. Faivre'in Batı ezoterizmi kavramının Hıristiyanlık ve diğer büyük dinlerle ilişkisi de Hanegraaff ve Von Stuckrad tarafından tartışma konusu edilmiştir. Kuşkusuz bu tartışmalar, Batı ezoteriz-

minin mevcut paradigmasını yeni yön- lere doğru geliştirecektir. Ancak açıktır ki, ezoterizmin ciddi akademik dikkati hak eden bir araştırma alanı olarak ta- nınması Faivre modelinin ortaya çıkışı sayesinde.

Pierre Riffard

Pierre Riffard, Faivre'le eşzamanlı ola- rak, 1990 yılında L'Esoterisme adlı ki- tabında tarihsel verilere dayanan bir yöntembilim önerdi. Corbin'in karşılaştırmalı ezoterizm anlayışını sürdürdüğü ifade edilen Riffard'ın temel yaklaşımı, ezoterizmi modern Batı sınırlamasın- dan daha geniş bir çerçeveye yaymaktı. Bu amaçla Riffard, 'evrensel' ezoteriz- min varolduğu görüşünden yola çıktı ve bunun 'değişmezlerini' bulmaya gayret etti.

Riffard L'Esoterisme adlı kitabında Batı ezoterizmi dahil kültürler arası ezote- rizm için şu kriterleri belirledi.¹³

- 1- Yazarın kimliksizliği,
- 2- Ezoterik-ekzoterik karşıtlığı,
- 3- Ruh ve madde arasında aracılık eden Lâtif (Subtil) kavramı,
- 4- Özdeşlikler kuramı,
- 5- Sayıların ezoterik anlamı,
- 6- Okült bilimler,
- 7- Okült sanatlar,
- 8- İnisiyasyon.

Daha sonra Riffard, bunlara başka özellikler de ekledi:

11 Von Stuckrad, *Western Esotericism*, Equinox Pub. Londra 2005, s.5.

12 Von Stuckrad, "Esotericism" maddesi, *The Brill Dictionary of Religion*, ed. Von Stuckrad, Brill, Leiden, 2006, s.606-612.

13 Pierre Riffard, *L'esoterisme: Qu'est-ce que l'esoterisme?* Anthologie de l'esoterisme Occidental, R.Laffont, Paris, 1990, s.311-364.

- 1- Mitsel Kökenler,
- 2- Kozmik döngüler,
- 3- İnisiyasyon Zinciri,
- 4- Gizli kitaplar,
- 5- Mitsel adlar,
- 6- Okült etimoloji,
- 7- Anajojik tercüme,
- 8- Spiritüel tercüme,
- 9- Büyüsel kullanım.

Riffard, ilk listedeki kriterleri 'iç karşılaştırma yöntemleri', ikincileri de 'dış karşılaştırma yöntemleri' olarak adlandırdı; sonuç olarak da iç karşılaştırma yöntemlerinin önemini vurguladı. Bu iç-dış ayrımı, *Emic-Etic* ayırımına denk düşüyordu¹⁴.

Riffard'ın evrensel ezoterizm kurma çabasını öncelikle Faivre eleştirdi. Faivre'e göre başka kültür coğrafyalarında ezoterizmden kuşkusuz söz edilebilir; dolayısıyla ortak değişmezler bulmaya çalışarak bir evrensel ezoterizme yönelmek de mantıklı bir adımdır. Ne var ki, yine Faivre'e göre, bu modelin asıl sorunu fazla küresel, fazla kapsamlı oluşu, her şeyi kucaklamaya kalkışmasıdır. Geniş bir model, anlaşılması zaten zor olan ezoterizmi, tutarlı olmaktan iyice uzaklaşacaktır. Riffard kriterlerini uygarlık tarihinin başlangıcından beri arıyor; bu yüzden bu kriteroloji tutarlı bir temelden yoksun kalıyor. Bu model, akademik olarak ancak felsefe tarihi, psikoloji ya da antropoloji gibi zaten kurulmuş olan araştırma

alanları için bir araç olmaya daha uygun görünüyor¹⁵.

Wouter J. Hanegraaff

Ezoterik metodoloji konusunda Faivre'den sonraki ikinci önemli yazar Hollandalı profesör Wouter J. Hanegraaff'tır. Ezoterik materyalin kavramlaştırılması konusunda çalışan bir araştırmacı olan Hanegraaff, halen Amsterdam Üniversite'sinde *History of Hermetic Philosophy and Related Currents* (Hermetik Felsefe ve Bağlantılı Akımlar) kürsüsü (kuruluşu 1999) başkanıdır.

Hanegraaff kendinden önceki değerlendirmeleri eleştirmekle işe başlar. Riffard'ın pro-ezoterik evrenselci tanımını, Quispel'in religionist yaklaşımını, indirgemeci tutum sergileyen sosyolojik değerlendirmeleri, ezoterizme bir akıl hastalığı olarak bakan düşmanca tavırları eleştirdi, bütün bunların ezoterizmin düşünce tarihindeki rolünü ve gelişimini pek anlayamadığını söyledi¹⁶.

Bunun ardından Faivre metodolojisinin eleştirisine sıra geldi. Hanegraaff'a göre, Faivre'in tanımı akademik bir paradigma olabilmek için fazla sorunludur; Rönesans dönemine uygundur, ama özellikle 18nci yüzyıl sonrası için yetersizdir. Faivre'in tipolojisi, karmaşık ve değişken ezoterizm için fazla statik kalmış, ezoterizmin tarih içinde değiştiğini hesaba katmamıştır. Hanegraaff,

¹⁴ Arthur Vesluis, "What is Esoteric? Methods in the Study of Western Esotericism", *Esoterica*, No. IV, 2002, s.1-15.

¹⁵ Antoine Faivre & Karen-Claire Voss, "Western Esotericism and the Science of Religions", *Numen*, Vol. 42, No. 1, Ocak 1995, s. 48-77.; ve ayrıca Antoine Faivre, *L'esoterisme*, PUF, 1992.

¹⁶ Wouter Hanegraaff, "On the Construction of 'Esoteric Traditions'", *Western Esotericism and the Science of Religion*, A.Faivre ve W. J. Hanegraaff (eds.), Leuven: Peeters, 1998, s.19-42.

etizm ve Masonluğun yüksek dereceli localarını yarattı. Ticaretin ve emperyal çıkarların ulaştığı yerlerde egzotik dinler keşfedildi. 18nci ve 19ncu yüzyıllarda Avrupa, kolonici yayılmanın doruğundaydı; Britanya, Almanya ve Fransa oryantlizmi benimsedi; bunun sonucu Blavastysy'nin Teozofi Derneği ve izleyen çeşitli akımlarda Budizm etkilerinin bulunuşu gibi Batı ezoterik gelenekleriyle Doğu dinlerinin bağdaşımı gerçekleşti."

"Ezoterizm teolojik söylem karşısında çok geç ele alındı, çünkü teoloji onu bazen mistisizme bağlayarak uzak tuttu, bazen de gnostisizmle özdeşleştirerek mahkûm etti. Daha sonraları Hıristiyanlık yeni rasyonel zihniyetle mücadelede içine girdi; sonunda savaşı us kazandı, ama bu kez de tarihçiler, us ve iman arasındaki kavganın ayrıntılarına ilgi gösterdiler. Bu perspektifte ezoterizm gereksizdi ve her şeyi karmaşıktırdıyordu. (...) Bugün durum değişti, modernitenin doğuşuyla bağlantılı yeni yorumlara artan bir ihtiyaç var"²⁷

Bu ışık altında Goodrick-Clarke'a göre ezoterizm, idealer ve kurumlar düzeyindeki ortodoksluğun 'sistol'ünün peşinden canlanan kültürel ve tinsel enerjinin 'diyastol'üdür. Yeni enerjiler, hızlanan kozmopolitlik çerçevesinde din ve felsefenin özümsemişine bağlanır. Zamanla yeni Ortodoksluklar biçimlenir ve ezoterizm bunlar karşısında da bir canlanma kaynağı olacaktır. Tarihsel kanıtlar ezoterizmin bir kaynaklara dönüşü, bazı arketipik düşünce formlarına dönüşü de içerdiğini gösterir. Bu geri dönüş, kültürel ve tinsel gelişimi tazeler. Bu bakımdan tarihsel süreçte ezoterizm, yenilenmenin esas unsurlarındandır.

Akademik dünyanın ezoterizme bakışındaki değişim süreci, daha önce de sözü edildiği gibi 1965 yılında Fransa, Sorbonne'da Ecole Pratique des Hautes Etudes'ün Dinsel Bilimler Bölümü'nde "Hıristiyan Ezoterizmi Tarihi" kürsüsünün kurulmasıyla başladı. Böylece ilk kez ezoterizm akademik ders programları içine girdi. François Secret, 1979'a kadar kürsünün başındaydı, bu tarihten sonra Antoine Faivre kürsüye geçti ve adı "Modern ve Çağdaş Avrupa'da Ezoterik ve Mistik Akımların Tarihi" olarak değiştirildi. 2002 yılında Faivre emekli olunca kürsünün başına Rönesans ve 18nci yüzyıl ezoterizmi uzmanı Jean-Pierre Brach geçti.

Üniversiteler

Günümüzde ezoterizm, akademik hayatta üniversiteler düzeyinde artık özel bir statü kazanmış durumda. Yeni disiplinlerin akademik düzeyde kurumlaşması hızla ilerliyor. Ama bu duruma ulaşmak çok kolay olmadı, çok zaman yitirildi. Neden bu denli gecikildiği konusunda Hanegraaf'ın yorumu dikkat çeker:

ABD'de 1980'de 'Hermetik Akademi' (Hermetic Academy) kuruldu; amacı ezoterik araştırmalar yapan araştırmacıların aralarındaki alışverişini canlandırmaktı; Amerikan Din Akademisi'nin (American Academy of Religion, AAR) bağlantılı akademik örgütlerinden biriydi. AAR, Kuzey Amerika'da din bilimleri

27 Wouter J. Hanegraaf, "Empirical Method in the Study of Esotericism," *Method & Theory in the Study of Religion* No. 7:2 (1995), s. 122.

gerçekliğin o olmasından dolayı değildir. sağlıklı soruşturmanın tek yöntemi olması nedeniyledir. Ezoterik denilen düşünce biçiminin ana unsurlarının her biri, görgül verilerden (somut tarihsel olgulardan) yola çıkan kuramsal genellemelerdir. Bir akademisyenin ezoterizmi incelemesi onu yaymak için değildir.³⁸

Burada önerilen; indirgemeciliğe kapılmayan, konunun sempatik kavranışına açık bir görgücü-tarihsel yaklaşımdır. Akademik sempatik yansızlık, araştırılan alternatif hayat görüşüne en azından hayal gücü olarak girmeye ve onu başkalarına sadakatle aktarabilmeye izin verir.

SON

Ezoterizm araştırmalarının önemi akademik çevrelerde nihayet kavranmaya başlandı. Zaman içinde açıkça görüldü ki, ezoterizmin bir akademik alan olarak bu günlere kadar ihmal edilmiş olması insanlığın kültür mirasının değerlendirilmesinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Bugün akademik ezoterizm adına durum daha önce hiç görülmediği ölçüde elverişlidir. Ama yine de ezoterizmin bir akademik disiplin olarak aşması gerek engeller, çözmesi gereken sorunlar var. Gelişmenin koşulları mevcuttur ve fırsatları değerlendirmek akademisyenlerin boynunun borcudur.

Kaynaklar

1. A. P. Sinnett, *Esoteric Buddhism*, éd. Adyar, 1975.
2. Antoine Faivre & Karen-Claire Voss, "Western Esotericism and the Science of Religions", *Numen*, Vol. 42, No. 1, Ocak 1995, s. 48-77.
3. Antoine Faivre, "Questions of Terminology proper to the Study of Esoteric Currents in Modern and Contemporary Europe," *Western Esotericism and the Science of Religion*, A. Faivre & W. J. Hanegraaff, eds., *Gnostica: Texts & Interpretations 2*, Peeters: Louvain, 1998.
4. Antoine Faivre, *Access to Western Esotericism*, State University of New York Press, Albany, 1994.
5. Antoine Faivre, *L'esoterisme*, PUF, 1992.
6. Antoine Faivre, "The Notions of Concealment and Secrecy in Modern Esoteric Currents since the Renaissance (A Methodological Approach)," in: Elliott R. Wolfson (ed.), *Rending the Veil: Concealment and Secrecy in the History of Religions*, Seven Bridges Press: New York & London 1999, s.155-176.
7. Antoine Faivre, *Theosophy, Imagination, Tradition*, State University of New York, Albany, 2000.
8. Arthur Vesluis, "What is Esoteric? Methods in the Study of Western Esotericism", *Esoterica*, No. IV, 2002, s.1-15.
9. Arthur Vesluis, *Restoring the Paradise*, State University of New York Press, 2004.
10. Ernst L. Tuveson, *The Avatars of Thrice Great Hermes: An approach to Romanticism*, Associated University Press, Londra ve Toronto, 1982.
11. Frances A. Yates, *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*, Londra: Routledge and Kegan Paul, 1964; yeni bas., University of Chicago Press, 1979.
12. Frances A. Yates, *The Rosicrucian Enligh-*

38 Wouter J. Hanegraaff, "Empirical Method in the Study of Esotericism," *Method & Theory in the Study of Religion* No. 7:2 (1995), s. 121.

Hannover'den

Hannover'den kareler...

Özgür Masonlar Büyük Locası'na Ziyaret...

Yayın Kurulu

24 Ekim 2013 tarihinde, Büyük Üstadımız Mehtap İnce, KMBL Büyük Görevlileri eşliğinde Özgür Masonlar Büyük Locası Pek Saygıdeğer Büyük Üstadı Tansu Salman ve beraberindeki ÖMBL Büyük Görevlilerini ziyaret etti.

Kurumlar arasındaki dayanışma çerçevesinde, ortak konular üzerinde görüş alışverişi yapıldı ve paylaşımında bulunuldu.

Bu ziyaretten kareler ise şöyle...

